

Kullings härad.

Kullings härad gränsar i N till Bjärke och Barne härad, i Ö till Gäsene härad, söderut till Bollebygds härad och västerut till Ale och Vättle härad. Häradet tillhörde under medeltiden Lungs bo. Det omfattade 24 kyrkor motsvarande de nuvarande 24 socknarna och synes efter beräkningsgrunderna för fördelningen av tingsböterna i ÄVgL ha representerat ungefär $3\frac{1}{2}\%$ av landskapets folkmängd. Häremot svarar ganska väl siffran för de bevarade runstenarna, 6.

5 av de 6 stenarna befinna sig nu vid kyrkorna i Eggvena, Fölene, Hols och Remmene socknar. De ha alla i sen tid framtagits ur respektive kyrkobyggnader. Ingen av de fem stenarna står sålunda längre på ursprunglig plats, även om denna icke torde ha legat nämnvärt avlägsen från den nuvarande. Mycket talar däremot för att Vg 152 står på ursprunglig plats. Med ett undantag, Vg 155, finner man runstenarna i häradets nordöstligaste del, trakten V om Herrljunga, där bebyggelsen sedan gammalt sluter an till dalgången utmed Nossan. Vg 155 däremot tillhör Säveådalens rika fornminnesbestånd.

Av de 6 runstenarna äro endast 2 (Vg 152, 154) fullständigt bevarade, medan av de övriga 4 (Vg 151, 153, 155, 156) större eller mindre stycken saknas.

Halva antalet stenar finns omtalat i *Ransakningarna* (Vg 151, 152, 154). Ingen av stenarna är avbildad i *Bautil* (1750). De övriga (Vg 153, 155, 156) äro kända sedan slutet av 1700-talet. 5 av stenarna granskades då av C. G. G. Hilfeling, medan den sjätte (Vg 155) synbarligen icke uppmärksammats av denne. Samma 5 stenar registreras av J. G. Liljegren (*Runurkunder*, 1833) och K. Torin. Först 1905 återfann man Vg 155 i samband med Hols kyrkas restaurering. Ännu en sten, Vg 154, ansågs en tid förlorad men hade synbarligen vid mitten av 1800-talet inmurats i kyrkan, där den vid restaureringen 1946 återfanns.

151. Eggvena sn, kyrkan. Nu på kyrkogården.

Pl. 123.

Litteratur: L 1392, T 59. *Ransakningarna* 1667–84 (tr. i VFT 4: 5–6, 1932, s. 107); C. G. G. Hilfeling, *Resor* 1791 (KB F m 57: 1, red. av P. Tham), s. 38; G. Brusewitz, *Westergötland* 1862, s. 131 f. (ATA); N. G. Djurklou, *Brev t. B. E. Hildebrand* 26/8 1868 (ATA), *Antiquitetsintendentens berättelse* 1868, s. 191 f. (ATA); Eggvena Kyrkostämmoprotokoll 16/8 1869 § 7 (utdrag i ATA); *Handlingar* 1938 i ATA; H. Wideen, *Västsvenska vikingatidsstudier* (1955), passim.

Äldre avbildningar: Andreas Eric[i], bläckteckning (i *Ransakningarna*); P. Tham, bläckteckning (i Hilfeling a. a., s. 38, återgiven i kopia av J. G. Liljegren i *Fullständig Bautil*, ATA); Brusewitz, bläckteckning (i a. a.); Djurklou, bläckteckning (i *Berättelse* 1868); O. Erlandsson, träsnitt (i T 59).

Runstenen står rest 1 m. V om Eggvena kyrkas södra ingång. Den saknar rotända och har därför uppställt på den i markytan synliga grundstenen till södra tornmuren samt upptill medels en förtent järnkrampa fästats vid muren ifråga.

Stenen finns avbildad i *Ransakningarna* 1667–84, där pastor loci Andreas Eric[i] uppger den vara tillfinnandes »i Egvena Wächnhwss». Enligt C. G. G. Hilfeling (1791) ligger stenen »i Äggvena Vapenhus vid dörren mycket skadad». Stenen granskades 1862 av G. Brusewitz, men ytterligare detaljer om dess placering

Fig. 250. Vg 151. Eggvena sn, kyrkan.
Efter teckning i Ransakningarna.

erhålla vi först genom N. G. Djurklou i dennes berättelse 1868. »I för-
huset ligger till plansten inåt kyrkan en runsten ... Stenens plats är
synnerligt olämplig, och då han ej i följd af ristningen kan å marken
resas, så har hos pastorsemetet hemställts att han måtte infästas i
kyrkoväggen». Resultatet av denna hänvändelse blev, att man på kyrko-
stämma i orten ¹⁶/₅ 1869 förklarade sig villig »att i samband med nästa
år pågående reparation af kyrkan förfoga med nämnde runsten som
Herr Baron täcktes förordna». Åtgärden tycks emellertid vid denna tid-
punkt ha inskränkts till stenens upptagande ur golvet och utflyttning
på kyrkogården (jfr Torin). Sin nuvarande uppställning erhöi stenen
1938 genom Riksantikvarieämbetets försorg.

Grå granit. Höjd 1,35 m., bredd 1,22 m. Stenen saknar numera både
topp- och rotända. På teckningen i *Ransakningarna* är stenens övre
del fullständig, men bilden måste vara missvisande, eftersom de runor,
som nu saknas på topppartiet, icke finnas redovisade på teckningen.
Stenen tycks sålunda redan på 1600-talet ha företett samma skador
som nu. Ristningen är tydlig, djup och jämn.

Inskrift:

: uifast : rispi : stj ... R : uifa : hrpa : kuþan : þegn :

5 10 15 20 25 30

Vifast[r] resti st[en þenna æfti]R Vifa, harða goðan þegn.

»Vifast reste denna sten efter Vive, en mycket god tågn.»

Till läsningen: Inskriften börjar med sk. Övre delarna av 5–6 **st** äro skadade i brottet; vänstra **bst** i **t**
har därvid gått förlorad. 9 **s** är omvänd, likaså 12 **s**, ej rättvänd som på bilden hos Torin; en liten naturlig
fördjupning finns vid övre delen av 9 **s**. Högra **bst** i 13 **t** har gått förlorad i brottet. Därefter ser man nedre
delen av en runa, kan vara **i**, ej **a**, såvitt man kan se vid brottkanten. I stenens högra övre kant synes nedre
delen av 15 **r**, som sålunda är fullt säker. 24 **k** är ej stungen. 30 **e** har stor punkt, sannolikt ej naturbild-
ning. Övre delen av denna runa är bevarad i brottkanten. 31 **g** är tydligt stungen. I lakunen mellan 14 **i**
och 15 **r** torde sannolikt följande runtext haft sin plats: **n : þina** (el. **þani**, jfr Vg 152) : **ifti** (el. **efti**).

Frånsett läsningen i *Ransakningarna* och J. G. Liljegrens efter Hilfeling anförda, mycket ofullständiga
text, äro de olika granskarnas läsningar i huvudsak överensstämmande. — Brusewitz har delvis förvanskad
inskriftens avslutning, därigenom att han bortsett från 30 **e** och sökt läsa de två sista runorna, innanför
huvudslingan, från höger till vänster med den innersta, nydragna ramlinjen som bas. Han läser felaktigt
þrk. — Djurklou har ej observerat sk vid inskriftens början samt efter 23 **a**, ej heller ramlinjernas punkterade
avslutning längst ned till höger. Såväl han som Torin läser 31 **k**.

Om bortfallet av nominativändelsen i *Vifastr* se Vg 7. Namnet *Vifastr* förekommer i ett flertal svenska
runinskrifter. Det användes ännu under medeltiden tämligen flitigt. *Vifi* är visserligen icke eljest belagt som
självständigt namn i svenska källor men ingår otvivelaktigt i det västgötska ortnamnet *Vivared*, Kärråkra
sn (1542 skrivet *Viuerydh*), jfr *SOÄ* XIV, 74. Ett fda. *Vive* anföres av Lundgren och Brate (s. 301). Namnet
är troligen ett kortnamn till exempelvis *Vifastr*.

Runstenen visar så stora överensstämmelser med den närbelägna Vg 152 både i språkligt och ornamentalt
avseende, att de båda stenarna med all sannolikhet kunna tillskrivas samme ristare.